

2040

24

9-90

1895

357

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԲԱՆԸ

ԳՐԵՑ

ՓՐՈՑ. ՀԷՆՐԻ ՏՐԸՄԱՐԸՆՏ

Թարգմանեալ Անգղիերէնէ

معارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنک ۱۸ جہ' ذی الآخر ۳۱۰
و ۲۶ کانون اول ۳۰۸ تاریخہ ۱۲۴۲ نومرولی
رخصتہ سبیلہ نشر اولمشدر

مصارف آمریقان مسیونر شرکتی طرفندن تسوید اولندرق طبع اولمشدر

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՏԱՃԵԱՆ

1895

24

1-90

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՁ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԲԱՆԸ

ԳՐԵՅ

ՓՐՈՅ. ՀԷՆՐԻ ՏՐԸՄՄԸՆՏ

Թարգմանեալ Անգլիերէնէ

معارف عاميه نظارت جليله سنك ۱۸ جاذى الاخر ۳۱۰
و ۲۶ كانون اول ۳۰۸ تاريخى و ۱۲۴۲ نومروى
رخصتنامه سيميله نشر اولتشد

مصارف آمرىقان مسيؤر شركتى طرفندن تسمويد اولتهرق طبع اولتشد

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՊՅԱՆՆԱՆ

1895

Թէ որ մարդոց ու հրեշտակներուն լեզուները
խօսիմ՝ եւ սէր չունենամ, ես ձայն տուող պլինձի
պէս եղայ, կամ հնչեցող ծնծղաներու պէս: Եւ
թէ որ մարգարէութիւն ունենամ, ու հասկընամ
ամէն խորհուրդները ու ամէն գիտութիւնը, եւ
թէ որ ունենամ ամէն հաւատքը մինչեւ լեռները
տեղափոխելու, ու սէր չունենամ՝ ոչինչ եմ: Եւ
թէ որ իմ բոլոր ստացուածքս աղքատներուն
կերցնեմ, ու իմ մարմինս այրուելու տամ, եւ
սէր չունենամ՝ օգուտ մը չեմ ունենար:

Սէրը երկայնամիտ է, քաղցր է.

Սէրը չնախանձիր,

Սէրը չգոռոզանար, չհպարտանար,

Անվայել վարմունք չունենար,

Իրենը չփնտռեր,

Բարկութեան չգրգռուիր,

Չարութիւն չխորհիր,

Անիրաւութեան վրայ չխնդար, հապա

ճշմարտութեան խնդակից կ'ըլլայ,

Ամէն բանի կը զիջանի, ամէն բանի կը

հաւատայ, ամէն բանի կը յուսայ,

ամէն բանի կը համբերէ:

Սէրը ընտւ չիցնար. բայց թէ որ մարգարէաւ
թիւններ ըլլան՝ պիտի խափանին, թէ որ լեզու
ներ՝ պիտի դադարին, թէ որ գիտութիւն՝ պիտի
խափանի: Ինչու որ շատէն քիչը գիտենք՝ ու շա
տէն քիչը կը մարգարէանանք. բայց երբոր կա
տարեալը գայ, անատենը շատէն քիչը պիտի խա
փանի: Երբոր տղայ էի՝ տղայի պէս կը խօսէի,

01

53339-ահ

39373-67

տղայի պէս կը խորհէի, տղայի պէս համարում
ունէի. բայց երբոր այր եղայ, տղայութեան բա-
ները մէկդի ձգեցի. Գանդի հիմա մենք որպէս թէ
հայելիի մէջ կը տեսնենք անյայտ կերպով, բայց
անատենը երես առ երես. հիմա շատէն քիչ մը
տեղեակ եմ, բայց անատենը անանկ պիտի ճանչ-
նամ. ինչպէս որ ճանչցուեցայ. Ուստի հիմա կը
մնայ Հաւատք, Յոյս, Սէր՝ աս երեքը, ու ասոնց
մեծագոյնը Սէրն է. Ա. Կոր. ԺԳ.:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԲԱՆԸ

Ամէն դը ինքնիրեն հարցուցած է սա հար-
ցումը որ կարեւորագոյն համարուած է ան-
ցելոյն մէջ և կը համարուի տակաւին. ի՞նչ է
գերադասութիւնը: Սհա ունիմ կեանք մը, զոր
կրնամ վարել մի անգամ միայն. ի՞նչ է փա-
վաքելի ազնուագոյն բանը, ցանկալի գերա-
գոյն բարին:

Առ հասարակ կ'ըսուի թէ կրօնական աշ-
խարհի մէջ մեծագոյն բանն է Հաւատք: Դա-
րերէ հետէ այդ եղած է ժողովրդոց կրօնին
գլխաւոր յատկանիշը. և մենք վարժուած ենք
նկատել զայն իբրեւ աշխարհի մեծագոյն բա-
նը: Սակայն սխալ է այդպէս նկատել: Առ
Կորնթացիս Ա. Թղթոյն ԺԳ. գլուխը, զոր կը
դնենք տետրակիս սկիզբը, բուն ակն է Քրիստոս
տոնէութեան: Հոն կը խօսի Պօղոս Քրիստոս
նէական այլ և այլ շնորհաց և պարգեւներու
վրայ, կը բաղդատէ զայնս լրջօրէն և կը յայ-
տարարէ սապէս. «Թէ որ ունենամ ամէն
հաւատքը մինչեւ լեռները տեղափոխելու, ու
սէր չունենամ՝ ոչինչ եմ»: Եւ դարձեալ,

րող է նա գողնալ այն անձերէն զորս կը սիրէ: Աւերորդ է ըսել անոր «Քու գրացիիդ դէմ սուտ վկայութիւն մի ընէր»: Եթէ կը սիրէ զնա, երբեք պիտի չընէ այդպիսի բան: Դարձեալ, երբեք պիտի չխորհիլ յորդորել զնա չցանկալ իւր գրացւոյն ունեցածին: Նա պիտի բաղձայ որ զայնս վայելէ իւր գրացին մանաւանդ քան ինքը: Այս եղանակաւ «Օրէնքին լրումը սէր է»: Սէր է այն կանոնը որով կը կատարուին բոլոր կանոնները, Սէր է նոր պատուիրանը որով կը պահուին բոլոր հին պատուիրանները, Սէր է Քրիստոսի միակ գաղտնիքն փրկատնեական կենաց:

Պօղոս գիտէր զայս, և այս պատուական գովեստին մէջ կու տայ մեզ քերական քերականացոյն և ճշմարտագոյն նկարագրութիւնը: Կրնանք բաժնել զայն երեք մաս: Կարճ գլխոյն առաջին մասին մէջ Սէրը կը բաղդատուի ուրիշ պարզեւներու հետ, երկրորդ մասին մէջ Սէրը կը վերլուծուի, երրորդին մէջ կը ցուցուի թէ Սէրն է գերազոյն պարզեւը:

ԲԱՆԴԱՏՈՒԹԻՒՆ

Պօղոս կը բաղդատէ Սէրը նախ ուրիշ բաներու հետ որոց մեծ կարեւորութիւն կ'ընծոյէին այն ժամանակի մարդիկ: Հոս մի առ մի պիտի չիշուին այն բաները: Արդէն յայտնի է անոնց ստորնութիւնը:

Կը բաղդատէ զայն պերճախօսութեան հետ: Պատուական պարզեւ է պերճախօսութիւնը. մեծ ազդեցութիւն ունի մարդոց հոգիներուն և կամքին վրայ և կու տայ ընտրել վսեմ նպատակներ և կատարել սուրբ գործեր: Պօղոս կ'ըսէ, «Թէ որ մարդոց ու հրեշտակներուն լեզուները խօսիմ» և սէր չունենամ, ես ձայն տուող պղինձի պէս եղայ, կամ հնչեցող ծնծղաներու պէս:» Ամէնքս կը հասկնանք թէ ինչու այսպէս է: Ամէնքս զգացած ենք թէ ո՛րչափ անազդեցիկ են առանց զգացման ըստած խօսքերը և ո՛րչափ դատարկ և անզօր է պերճախօսութիւնն առանց սիրոյ:

Կը բաղդատէ մարդարեւութեան հետ, կը բաղդատէ խորհուրդներու հետ, կը բաղդատէ հաւատոյ հետ, կը բաղդատէ բարեսիրութեան հետ: Ինչո՞ւ Սէրը մեծ է քան հաւատը: Վասն զի նպատակը մեծ է քան միջոցը: Ինչո՞ւ մեծ է քան բարեսիրութիւնը: Վասն զի ամբողջը մեծ է քան մասը: Սէրը մեծ է քան հաւատը, վասն զի նպատակը մեծ է քան միջոցը: Ինչ է հաւատոյ օգուտը: Հաւատոյ օգուտն է Աստուծոյ հետ կապակցել հոգին: Եւ ի՞նչ է զմարդ Աստուծոյ հետ կապակցելուն նպատակը: Սա է որ նա Աստուծոյ նմանի: Սակայն Աստուած Սէր է: Հետեւապէս հաւատքն է միջոց որով պիտի հասնինք Սիրոյ, որ է վախճանը կամ նպատակը: Ուրեմն յայտնի է թէ Սէրը մեծագոյն է քան

հաւատորը: Դարձեալ, մեծագոյն է քան ողորմութիւնը կամ բարեսիրութիւնը, վասն զի ամբողջը մեծագոյն է քան մասը: Ողորմութիւնը Սիրոյ մի փոքրիկ մասն է միայն, Սիրոյ անթիւ գործերէն մին է միայն, և շատ անգամ ողորմութիւն տրուած է և կը տրուի առանց Սիրոյ իսկ: Դիւրիւ բան է դրամ նետել փողոցի մուրացկանին. շատ անգամ յոյժ աւելի դիւրին է այս քան բնաւ չտալ: Սակայն նոյնչափ յաճախ Մէր կրնայ յայտնուիլ չտալով մանաւանդ քան տալով: Մուրացկանին տրուած ողորմութեամբ կ'ազատինք այն համակրական զգացումներէն որք մեր մէջ յառաջ կու գան ի տես մուրացկին թշուառ կացութեան: Այս ազատումն է շատ աժան, շատ դիւրագին մեզ համար, և յաճախ շատ սուղ մուրացկին համար: Եթէ իրականապէս սիրէինք զնա, կ'ամ աւելի շատ պիտի տայինք, կ'ամ բնաւ պիտի չտայինք:

Այս Գողթու կը բաղդատէ զոհողութեան
և մարտիրոսութեան հետ: Կը խնդրեմ որ ձենէ
այնպիսիք որ նպատակ ունին Աւետարանի
պաշտօնեայ ըլլալ ապագային մէջ՝ յիշեն թէ
եթէ այրուելու տան իրենց մարմինը և սէր
չունենան, անօգուտ պիտի ըլլան, անօգուտ:
Մարդոց կամ իրենց հօտին ոչ ինչ կրնան տա-
նիլ աւելի մեծ քան այն աղղեցութիւնը կամ
գործը զոր Աստուծոյ Սէրն ըրած է իրենց
նկարագրին կամ բնաւորութեան վրայ: Այդ-

պիտի աղղբէ ամէն մարդու անվրէպ, ինքնին պիտի խօսի ամէն մարդու ամենայն աղգուում թեամբ: Բուն մարդն է Աւետարանիչը, և ոչ մարդուն խօսքերը: Աւետարանիչն բնաւորում թիւնն է իւր քարոզը: Սփրիկէի խորը, մեծ լիճերուն մէջտեղ, տեսնուած են սեւամորթ աբբ և կանայք որք կը յիշէին այն միակ սպիտակամորթը զոր երբեք տեսած էին յառաջագոյն — Տէյվիտ Լիվինկսթըն: Սոյն խաւար երկրին մէջ, մինչ կը հանդիպէր անոր հետքերուն, կը տեսնէր թէ մարդոց երեսներուն վրայ ուրախութիւն կը փայլի, երբ կը խօսին այն բարեւիրտ անձին վրայ որ տարիներ առաջ անցաւ իրենց երկրէն: Չէին հասկնար անոր լեզուն, բայց կը զգային Սէրը որ կը զեղար անոր սրտին մէջ: Սոյս պարզ, բայց թուովէ հրապոյրը ցուցէք միշտ ուր և երթաք, և հապ պիտի յաջողի ձեր կենաց գործը: Ոչ ինչ կրնաք ցուցնել քան զայս մեծագոյն, և ոչ ինչ պարտիք ցուցնել քան զայս փոքրագոյն: Կրնաք ունենալ ամէն ուսում և կատարելութիւն, կրնաք ըլլալ պատրաստ ամէն զոհողութեան համար, սակայն եթէ այրուելու տաք ձեր մարմինը և սէր չունենաք, ոչինչ օգուտ է ձեզ և Քրիստոսի փառսին:

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆ

Յետ սոյն բաղդատութեան, երեք կարճ համարներու մէջ պահանջելի կերպով կը վերլու-

ծէ Պօղոս այս գերագոյն բանը: Պէտք է քաջ
ուշադիր ըլլալ: Կըսէ մեզ թէ բաղադրեալ
է այն: Լուսոյ նման է: Տեսած էք դուք գիւ
տուն մարդիկ որ կ'առնեն լուսոյ ճառագայթ
մը և կ'անցունեն հատուածակողմ ապակիէ:
Տեսած էք թէ այն ճառագայթն ապա կ'ե
րեւի հատուածակողմ ապակոյն միւս կողմը,
բայց բաժնուած այն գոյներուն յորոց բա
ղադրեալ է, այսինքն՝ կարմիր, կապոյտ, դե
ղին, և ծիածանի բոլոր միւս գոյներուն: Նոյն
պէս Պօղոս իւր ներշնչեալ իմացականութեան
հոյակապ հատուածակողմէն կ'անցունէ այս
բանը, և ահա միւս կողմը կ'երեւի բաժ
նուած այն տարրերուն յորոց բաղադրեալ է:
Պօղոսի այս քանի մը բառերով կը տրուի մեզ
Սիրոյ նկարը կամ վերլուծումը: Կը հաճի՞ք
դիտել խնամով թէ ի՞նչ են իւր տարրերը:
Կը տեսնէք թէ ունին հասարակ անուններ,
թէ առաքինութիւններ են որոց վրայ ամէն
օր կը լսենք, թէ բաներ են զորս ամէն մարդ
կարող է ամէն ուրեք ի գործ դնել իւր կե
նաց մէջ: Կը տեսնէք թէ ի՞նչպէս գերագոյն
բանը, բերօքն բերօքն, կազմուած է բազում
փոքրիկ բաներէ և հասարակ առաքինութիւն
ներէ:

Սիրանկարն ունի ինն տարր. —

Համբերութիւն . . . «Մէրը երկայնամիտ է»
Քաղցրութիւն . . . «Քաղցր է»

Մեծանճնութիւն . . «Մէրը ճշմարտապէս»

Խոնարհութիւն . . . «Մէրը չգողանար,
չհպարտանար»

Քաղաքավարութիւն «Մնւայել վարմունք
չունենար»

Անշահախնդրութիւն «Իրենը չինտուեր»

Հեղաբարոյութիւն . «Բարկութեան չգրգռու
ուիր»

Անենդութիւն . . . «Չարութիւն չխորհիր»

Անկեղծութիւն . . . «Մեծիւնութեան վրայ
չխնդար, հապա
ճամարտութեան
խնդակից կ'ըլլայ»

Ահա համբերութիւն, քաղցրութիւն, մեծ
անճնութիւն, խոնարհութիւն, քաղաքավա
րութիւն, անշահախնդրութիւն, հեղաբարո
յութիւն, անենդութիւն, անկեղծութիւն կը
կազմեն գերագոյն պարզեւր, կատարեալ
մարդոյ նկարագիրը: Կը տեսնէք թէ այս բո
լոր յատկութիւնները վերաբերութիւն ունին
մարդոյ, կենաց, ծանօթ այս աւուր և մօ
տակալ վաղորդայնի, և ոչ անծանօթ յաւի
տենականութեան: Շատ բան կը լսենք առ
Աստուած սիրոյ վրայ. Գրիստոս շատ խօսե
ցաւ առ մարդիկ սիրոյ վրայ: Յոյժ կարեւոր
և պատուական կը համարինք երկնից հետ
հաշտ ըլլալ. Գրիստոս յոյժ կարեւոր համա
րեցաւ որ երկրի վրայ հաշտ ըլլանք միմեանց
հետ: Կրօնն օտարոտի կամ եկամուտ բան չէ,

այլ՝ աշխարհային կենաց ներշնչութիւն, և յաշխարհականութեան գաղափար կը մոծանէ անցաւոր աշխարհի մէջ: Գերագոյն բանն, համառօտիւ, եւ մը չէ, այլ՝ ի կատարելութիւն բերել մեր ամենօրեայ կենաց բազմաթիւ խօսքերը և գործերը:

Հարեւանցի ակնարկ մը միայն կրնանք նետել Սիրոյ այս տարրերէն իւրաքանչիւրին վրայ: Սէրը համբերութիւն է: Այս է սիրոյ բնական կացութիւնը, կրաւորական սիրոյ՝ որ կը սպասէ սկսելու համար. չաճապարեք, հանդարտ է. պատրաստ է սկսիլ իւր գործը երբ պահանջուի, բայց նոյն ժամանակ կը կրէ հեզ և հանգարտաբարոյ հոգւոյ զարդը: Սէրը երկայնամիտ է. ամէն բանի կը զիջանի, ամէն բանի կը հաւատայ, ամէն բանի կը յուսայ: Վասն զի սէրը կը հասկնայ, և ուստի կը սպասէ:

Քաղցրութիւն: Ներգործական սէր: Դիտած էք երբեք թէ Քրիստոս իւր կենաց մեծ մասն անցուց քաղցր գործեր ընելով, Գալիլէա բարիք գործելով: Զայս ի մտի ունելով քննեցէք միանգամ Քրիստոսի կեանքը, և պիտի տեսնէք թէ իւր ժամանակին մեծ մասն անցուց ժողովրդեան երջանկութեան համար աշխատելով, ժողովրդեան բարիք ընելով: Աշխարհի վրայ միայն մէկ բան կայ մեծագոյն քան երջանկութիւն, և այդ բանն է սրբութիւն. սակայն մեր կարողութենէն վեր է սրբել զմար-

դիկ: Ինչ որ Աստուած դրած է մեր կարողութեան սահմանին մէջ՝ մեր շուրջ բնակող անձանց երջանկութիւնն է. և զայդ կրնանք ձեռք բերել ի մասնաւորի քաղցրութիւն ցուցնելով անոնց:

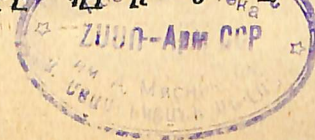
Մեծագոյն բանը որ կրնայ մարդ, ըսած է ոմն, «ընել իւր երկնաւոր Հօր համար, քաղցրութիւն ցուցնել կամ բարիք ընել է անոր միւս զաւակաց:» Ինչո՞ւ աւելի քաղցր և բարեսէր չենք: Աշխարհ ո՞րքան կը կարօտի քաղցրութեան և ո՞րքան դիւրին է զբարիս գործել: Ո՞րքան արագ կը ներգործէ այն, ո՞րքան կը յիշատակուի անվրէպ, ո՞րքան առատութեամբ կը վարձատրուի իւր իսկ արդեամբք—վասն զի աշխարհի վրայ չկայ Սիրոյ չափ պատուաւոր և գերազանցապէս պատուաւոր պարտապան: «Սէրը բնաւ չիյնար:» Սէրն յաշնոյթութիւն է, Սէրը երջանկութիւն է, Սէրը կեանք է: «Սէրը, կ'ըսեմ, ոյժ է կենաց:» Ուր սէր կայ, անդ է Աստուած: «Ան որ սիրոյ մէջ կը բնակի՝ Աստուծոյ մէջ կը բնակի:» Աստուած սէր է: Ուստի «Եւեջէ:» Սիրենք, ցէք առանց խտրութեան, առանց հաշուի, առանց յապաղման: Սիրեցէք աղքատները, գործ՝ որ դիւրին է, ի մասնաւորի մեծատունները՝ որք շատ անգամ աւելի պէտք ունին սիրոյ, և մասնաւոր, որ դժուարագոյնն է, որոք ձեր ընկերները, հաւասարները, որոց նկատմամբ թերեւս ամէնքս ամենէն աւելի

անտարբեր ենք: Տարբեր բան է ջանալ հաճելի
լուր, և տարբեր բան է հաճոյ գալ: Հաճոյք
տուէք: Հաճոյք տալու պատեհութիւն մի կոր-
սընցունէք երբեք: Վասն զի այդ է ճշմարիտ
սիրողի բնական և անանուն յաղթանակը:
«Միայն մի անգամ պիտի անցնիմ այս աշ-
խարհէս: Ուստի ամէն բարի բան զոր կրնամ
ընել, կամ ամէն քաղցրութիւն զոր կրնամ
ցուցնել, հիմա ընեմ կամ ցուցնեմ: Չյա-
պաղեմ կամ զանց չընեմ զայն, վասն զի ոչ
ևս պիտի անցնիմ այս ճանապարհէն:»

Մեծանշանութիւն: «Սէրը չնախանձիր:» Ե՛րբ
ալ փորձէք գործել բարի գործ մը, պիտի
տեսնէք թէ ուրիշներ եւս կը գործեն այն
գործը, և հաւանականապէս կը գործեն լա-
ւագոյն եղանակաւ: Մի նախանձիր: Նա-
խանձն է չարականութեան զգացում առ-
այնպիսիս որ մեզ աշխատակից են. ցանկու-
թեան և չարախօսութեան հոգի է այն:
Քրիստոնէական գործն անգամ ո՛րչափ տկար
ասպար է այն ոչ—Քրիստոնէական զգացման
հանդէպ: Եթէ չզիջուինք մեծանձնութեան
այն շնորհօք, ի՛նչ գործի ալ ձեռնարկենք,
անվրէպ պիտի պատահինք նախանձու այս
չար զգացման որ յուրեղոյն է Քրիստոնէին
հոգին միազնուող վատ զգացմանց: Միայն
մէկ բանի պարտի Քրիստոնեայն ցանկալ,
այն է վեհ, սիրազեղ, ազնիւ հոգւոյ որ
«չնախանձիր:»

Եւ ապա, պարտիք սորվիլ նաեւ խոնարհ-
ութիւն, կնիք դնել ձեր շրթանց և մոռնալ
ինչ որ ըրած էք: Բարիք գործելէ ետքը,
այսինքն՝ երբ Սէրն յաշխարհ սպրդելով կա-
տարած է իւր գեղեցիկ գործը, մեկուսացէք
և մի խօսիք երբեք ձեր բարի գործին վրայ:
Սէրն իրմէ իսկ կը ծածկուի: Սէրը կը մերժէ
գոհունակութեան զգացումն անգամ: «Սէրը
չգոռողանար, չհպարտանար:»

Քաղաքագործութիւն: Ձարմանալի է որ այս
նշանակուած է իբրեւ հինգերորդն այն տար-
րերուն որ կը կազմեն «Երեւոյն» Բարին: Քաղա-
րերուն որ կը կազմեն սիրոյ արտայայտութիւն ըն-
քալարութիւնն է սիրոյ արտայայտութիւն ըն-
կերային յարաբերութեանց մէջ, ուրիշ խօս-
կերային յարաբերութեանց մէջ, Սէրը
քով, Սէրը ըստ կենցաղագիտութեան: Սէրը
«անվայել վարմունք չունենար:» Ըսուած է
թէ բարեկրթութիւնն է սէր ցուցնել չնչին
բաներու մէջ և քաղաքավարութիւնն է սէր
ցուցնել փոքրիկ բաներու մէջ: Իսկ բարե-
կրթութեան միակ գաղտնիքն է սիրել: Սէրը
անվայել վարմունք ունենալ: Կրնաք
դնել ամենատեղէս անձ մը երեւելի մարդոց
ընկերութեան մէջ, և եթէ նա ունի իւր
սրտին մէջ Սէր, անվայել վարմունք չունե-
նար: Չկրնար ունենալ այս է սլարդ ճշմար-
տութիւնը: Քարկայլ, խօսելով րոպքով Պըրնզի
վրայ, ըսած է թէ Եւրոպայի մէջ չկար ոք
աւելի ազնուական քան այդ հողագործ բա-
նաստեղծը, Պըրնզի: Այն ազնուութեան պատ-
շաւարդը:

ճառ այն էր որ կը սիրէր ամէն բան — մուկ, երիցուկ, և որ և իցէ բան, մեծ թէ փոքր, զոր Աստուած ստեղծած է: Ուստի շնորհիւ իւր այս պարզ անցագրին կրնար մտնել ամէն ընկերութեան մէջ, կրնար մտնել պաշտօններ և ապարանքներ, թէպէտ իւր բնականութիւնն էր խոնարհ խրճիթ մը: Գիտէք դուք «ազնուական» բառին նշանակութիւնը: Կը նշանակէ աղնիւ մարդ, մարդ՝ որ անուշութեամբ, սիրով կը գործէ: Ահա այդ է ազնուութեան բոլոր դադարները: Ազնիւ մարդն իրաց բնութեանն չկրնար ընել անազնիւ գործ, անվայել գործ: Անազնիւ հողւոյ, անհող, և անկարեկիր բնութեան տէր անձինք չեն կրնար ուրիշ բան ընել, բայց եթէ անազնիւ և անվայել գործ: Սէրը «անվայել վարմունք չունենար»:

Անշահախորհիւն: Սէրը «իրենը չփնտռուեր»: Ուշադիր եղէք. չփնտռուեր զայն իսկ որ իւրն է: Կու գայ ժամանակ երբ մարդ ի գործ կը դնէ իւր իրաւունքներէն հրաժարելու բարձրագոյն իրաւունքը: Սակայն Սէրը կը մղէ զմեզ երբեք չփնտռել մեր իրաւունքները, կը մղէ զմեզ անդիտանալ զանոնք, և անձնական տարրը բոլորովին ջնջել մեր հաշիւներէն: Դժուար չէ զոհել մեր իրաւունքները, քանզի շատ անգամ արտաքին են: Դժուար բանն է ուրանալ զմեզ, իսկ դժուարագոյնն է ոչինչ փնտռել մեր անձանց համար:

Երբ փնտռած, գնած և արժանաւորութեամբ ստացած ենք որ և իցէ բան, արդէն իսկ իրապէս վայելած ենք այն բանին սերը, պատուականագոյն մասը: Ուստի թերեւս մեծ սխալ չէ զոհել զայն: Մակայն բնաւ բան մը չփնտռել մեզ համար, օտարին և ոչ մեր անձանց օգուտը նկատել, ահա այդ է դժուարին գործը: «Դուն քեզի մեծ բանե՞ր կը փնտռես», ըսաւ մարգարէն. «մի փնտռեր»: Ինչո՞ւ: Վասն զի չկայ մեծութիւն եւ: Իրերը չեն կրնար մեծ ըլլալ: Միակ մեծութիւնն է անշահախնդիր, անձնուրաց սէր: Անձնուրացութիւնն իսկ ոչինչ է, գրեթէ սխալ է: Ինչ որ կը փառնուի անձնուրացութեամբ՝ յայնժամ միայն կ'ըլլայ ուղիղ կամ արդարանալի, երբ շարժառիթն է մեծ նպատակ կամ աւելի մեծ սէր: Ըսի թէ աւելի դժուարին է չփնտռել մեր անձանց օգուտը քան փնտռելէ ետքը զոհել զայն: Այս խօսքս ետ պիտի առնեմ: Այս հաշիւը կը փնտռէ ըստ մասին: Սիրոյ հաշիւը օգուտը կը փնտռէ ըստ մասին: Սիրոյ հաշիւը չկայ ծանր բան, դժուարին բան: Կը հաւատամ թէ քաղցր է ֆրիստոսի լուծը: Այս լուծն է այն կերպը որով ապրեցաւ ֆրիստոս: Եւ կը հաւատամ թէ այն է քաղցրագոյն կերպը, երջանկագոյն կերպը: Ֆրիստոսի խօսքերուն մէջ ամենէն որոշ դասը սա է թէ երջանկութիւնը չկայանար բան մը ունենալու կամ ստանալու մէջ, այլ՝ տալու մէջ: Նա ըսաւ,

«Աւելի երանելի է տալը քան առնելը» (Գործ. Ի. 35): Աշխարհի կէսը սխալ ճանապարհի կը հետեւի երջանկութեան հասնելու համար: Կը կարծեն թէ այն կը կայանայ ունենալու և ստանալու մէջ և ուրիշներէ ծառայութիւն ընդունելու մէջ: Ոչ, այն կը կայանայ ուրիշներու տալու, ուրիշներու ծառայելու մէջ: «Ձեզմէ ով որ մեծ ըլլալ կ'ուզէ, թող անկկա ձեր սպասաւորը ըլլայ», ըսաւ Քրիստոս: Ով որ կ'ուզէ երջանիկ ըլլալ, թող յիշէ թէ միայն մէկ ճանապարհ կայ, այսինքն՝ աւելի երանելի, աւելի երջանիկ բան, է տալ քան առնել:

Հեղափոխութիւն: «Սէրը բարկութեան չգըրգըռուիր»: Սիրոյ այս յատկութեան յիշատակումը հոս շատ ուշագրաւ է: Մենք հակամէտ ենք նկատել դիւրագրգռութիւնն իրրեւ յոյժ անվստաս տկարութիւն: Կը կոչենք զայն կազմային պարզ տկարութիւն, ժառանգական թերութիւն, և այնչափ լուրջ կարելորութիւն չենք ընծայեր անոր՝ երբ կը խօսինք մարդու մը նկարագրին վրայ: Ի վերայ այսօր ամենայնի, ահաւաստիկ սիրոյ այս վերլուծման մէջ կեդրոնական տեղ կը գրաւէ այն. և Սատուածաշունչը շատ անգամ կը դատապարտէ զայն իրրեւ մին այն վստաստարագոյն բաներէն որ կը գտնուին մարդկային բնութեան մէջ:

Գասկոտութիւնն է ընդհանրապէս առաքելոսի անձանց միջութիւնը: Այն է շատ անգամ

ազնիւ անձանց նկարագրին միակ արատը: Կը ճանչնաք այրեր և կիներ որ գրեթէ կատարեալ են, կամ որ բոլորովին կատարեալ պիտի ըլլային, եթէ միայն չունենային դիւրագրգռութիւն: Բարոյական ընտիր նկարագրի հետ ցասկոտութեան այս միաբանութիւնը մին է բարոյագիտութեան ամենէն տարօրինակ և ամենէն ցաւալի խնդիրներէն: Իրողութիւնը սա է թէ մեղաց երկու մեծ դասակարգներ կան — մեղք և խառնածո մեղք: Անառակ Որդւոյն մեղքն է առաջին դասակարգէն, իսկ երէց Որդւոյն՝ երկրորդ դասագէն: Արդ, մարդիկ տարակոյս չունին թէ այս երկու կարգ մեղաց ո՛րն է յոռեգոյնը: Առ հասարակ, առանց որ և իցէ վիճաբանութեան, կը դատապարտեն Անառակ Որդին առաւելապէս: Սակայն իրաւունք ունինք Չունինք կշռորդ որով կարենանք կշռել իրաւուն մեղքերը: «Կոշտ» և «նուրբ» լոկ մարդկային բառեր են: Բարձրագոյն բնութեան վերաբերեալ թերութիւնը կրնան նուազ ներելի ըլլալ քան ստորին բնութեան վերաբերեալ թերութիւնը, և յաչս այն էակին որ Սէր է՝ սիրոյ գէմ գործուած մեղքը կը թուի թերեւս հարկւրապատիկ ծանր կամ ստորին: Ոչ մի միջութիւն, ոչ աշխարհաստիկութիւն, ոչ ընչասիրութիւն, ոչ իսկ արբեցութիւն, կարող է այնպէս արգելք ըլլալ մարդոց ճշմարիտ

Քրիստոնեայ ըլլալուն որպէս չար բնաւորութիւնը: Կեանքը դառնացունելու, հասարակութիւններ պառակտելու, ամենէն նուիրական յարաբերութիւններ խզելու, ընտանիքներ կործանելու, այրեր և կիներ թարշամեցունելու, միով բանիւ, ձրի թշուառութիւն յառաջ բերելու համար, եղական զօրութիւն ունի այն: Նայեցէք Անառակ Որդւոյն Երէց Եղբօր, բարոյականի տէր, աշխատասէր, համբերող, պարտաճանաչ եղբօր — իւր առաքինութեանց համար ամէն պատուոյ արժանի այն եղբօր — նայեցէք դարձեալ նոյն եղբօր մինչ, իբրեւ մեծ մանուկ, խոժողադէմ կը դեղերի իւր հօր տան դրան շուրջ: Կը կարդանք թէ «Բարկացաւ ու չէր ուզեր ներս մտնել»: Խորհեցէք թէ իւր այս ընթացքն ինչ ազդեցութիւն գործեց իւր հօր վրայ, տան ծառայից վրայ, և հրաւիրելոց երջանկութեան վրայ: Խորհեցէք թէ ինչ ազդեցութիւն գործեց Անառակին վրայ, և քանի քանի անառակներ կ'արդելուն մտնելէ Աստուծոյ թագաւորութիւնը խրտուցիչ բնաւորութեամբն այնպիսեաց որ կ'ըսեն թէ են այն թագաւորութեան մէջ: Լուծեցէք, իբրեւ բարուց ուսումնասիրութիւն, այն խոժողութիւնը, որ կը մթագնէ Երէց Որդւոյն դէմքը: Ինչ բանէ կը կազմուի: Նախանձ, բարկութիւն, հպարտութիւն, ատելութիւն, անդթութիւն, իւր անձին արդարութեան վրայ համարում, դիւրագրգռու-

թիւն, դառնութիւն, քէն — անհաստիկ տառերը որ կը կազմեն այդ տգեղ և անսէր հոգին: Ինչ ինչ փոփոխութեամբք, այս տարերք կը կազմեն նաև ամէն ցասկոտ բնաւորութիւն: Դուք դատեցէք թէ յոռեգոյն չէ՞ մնալ խառնուածային այսպիսի մեղաց մէջ քան մարմնական մեղաց մէջ, և թէ այլոց յոռեգոյն չէ՞ կենակցիլ այնպիսեաց հետ որ կը գործեն խառնուածային մեղքեր քան այնպիսեաց հետ որ կը գործեն մարմնական մեղքեր: Ո՛չ ապա քէն ինքն Քրիստոս պատասխանեց այս հարցման երբ ըսաւ, «Ճշմարիտ կ'ըսեմ՝ ձեզի որ մաքաւորները ու պոռնիկները ձեզմէ առաջ կը մտնեն Աստուծոյ թագաւորութիւնը»: Երկնից մէջ իրօք չկայ տեղ ցասկոտ անձանց համար: Եթէ այսպիսի ոք մտնէր հօն, բոլոր հօն բնակեալք թշուառ պիտի ըլլային անվրէպ: Ուստի այսպիսին, եթէ չծնի վերքստին, չկրնար, պարզապէս «Կարգ» է, մտնել Աստուծոյ թագաւորութիւնը: Վասն զի կատարեալպէս ստոյգ է թէ պարտի մարդ նախ իւր սրտին մէջ ընդունիլ Աստուծոյ թագաւորութիւնը որպէս զի ինքն ընդունուի նոյն թագաւորութեան մէջ:

Արդ կը հասկնաք թէ ինչո՞ւ մեծ կարեւորութիւն ունի դիւրագրգռութիւնը: Կարեւոր է ոչ իւր բնութեանը համար, այլ՝ հոգւոյն համար զոր ի յայտ կը բերէ: Ճիշդ այդ պատճառաւ կը համարձակինք դատապարտել

զայն անսովոր խստութեամբ: Դիւրագորգութեանը փորձ է սիրոյ, յայտարար նշան է ներքին չարիող բնութեան: Ընդհատ ջերմ է որ ի վեր կը հանէ ներքին անընդհատ ախտ մը, ջուրերու վրայ մերթ ընդ մերթ ի տես եկող պղպլշակ է որ կը ցուցնէ թէ նեխութիւն կայ յատակը, օրինակ է հոգւոյն ամենէն ծածուկ արտադրութեանց որ յակամայս դուրս կը ժայթքեն անդդուչութեան վայրկեաններու մէջ. համառօտիւ, բորբոքումն է հարիւրաւոր պըժ-գալի և փրիստոնէի անվայել մեղաց: Վասն զի համբերութեան պակաս, քաղցրութեան պակաս, մեծանձնութեան պակաս, քաղաքաւարութեան պակաս, անչահախնդրութեան պակաս, համանգամայն յերեւան կու գան ցասկոտութեան մէկ վայրկենի մէջ:

Հետեւապէս բաւական չէ խօսիլ բարկութեան վրայ միայն: Պարտիմք դիմել բուն աղբիւրը և փոխել ներքին բնութիւնը. յայնժամ ցասկոտութեան հակամիտութիւններն ինքնին կ'անհետանան: Հոգիները կը քաղցրանան ոչ թէ հանելով անոնց թթու հեղուկները, այլ գնելով անոնց մէջ առատ Սէր, նոր Հոգի, Հոգին փրիստոսի: փրիստոս, կամ փրիստոսի Հոգին, երբ կը թափանցէ մեր հոգին, կը քաղցրացունէ, կը մաքրէ և կը փոխակերպէ ամէն բան: Այս միայն կարող է արմատաքի խլել ինչ որ ուղիղ չէ ի մեզ, նորոգել և վերբարձրել ծնունդանել զմեզ, և վերահաստատել

ներքին մարդը իւր նախկին մաքուր վիճակին մէջ: Կամայ զօրութիւնը չփոխեր զմարդիկ, ժամանակը չփոխեր զմարդիկ. բայց փրիստոս կը փոխէ: Ուստի «ձեզմէ ամէն մէկը թող նոյն միտքը ունենայ, որ փրիստոս Յիսուսի մէջն էր»: Մենէ ոմանք չունին կորսնցունելու շատ ժամանակ: Միանգամ եւս յիշեցէք թէ կենաց և մահու խնդիր է այս: «Ով որ դայթակղեցընէ աս պղտիկներուն մէկը որ ինծի կը հաւատան, աղէկ է անոր՝ որ իր պարանոցէն իշու աղացքի քար մը կախուի, ու ծովուն անդունդին մէջ ընկզմի»: Ուրիշ խօսքով, Յիսուս փրիստոս յըօրէն կը վճռէ թէ աւելի լաւ է չապրիլ քան չսիրել: Անիկ լաւ է լաւել և լաւել:

Անհոգիներն և անկեղծներն: Այս առաքիչնութեանց վրայ մեր ըսելիքը կրնանք յայտնել դրեթէ մէկ խօսքով: Կասկածոտ անձանց համար աններգութիւնն է առաքինութեանց գլխաւորը: Անձնական ազդեցութեան մեծ գաղտնիքն է ունենալ այդ առաքինութիւնը: Եթէ խորհիք պահ մը, պիտի գտնէք թէ ձեզ ազդող մարդիկն են այնպիսիք որ կը վստահին ձեզ: Կասկածանաց մթնոլորտի մէջ մարդիկ կը կարկամին, բայց վստահութեան մթնոլորտի մէջ կ'ընդլայնին: Զարմանալի է որ այս կարծրասիրտ և անկարեկիր աշխարհի մէջ աստ և անդ կը միան գեռ քանի մը չքնաղ հոգիներ որ չարութիւն չեն խորհիր:

Ահա այս է ինչ որ կը կոչուի այս աշխարհէս չըլլալ։ Սէրը «չարութիւն չխորհիր», չար շարժառիթ չընծայեր, իրաց պայծառ կողմը կը տեսնէ, և ամէն գործի կու տայ լաւագոյն մեկնութիւնը։ Մտաց որպիսի բերկրառիթ տրամադրութիւն է այս։ Որպիսի գրգռ և օրհնութիւն է մէկ օր իսկ գտնել այդպիսի վիճակ։ Վստահութեան արժանանալ՝ փըրկուիլ է։ Եւ եթէ փորձենք ազդել ուրիշներու կամ ազնուացունել ուրիշներ, պիտի տեսնենք չուտով թէ պիտի յաջողինք այնչափ միայն որչափ անոնք կը վստահին թէ մենք կը վստահինք իրենց։ Վասն զի ուրիշին յարգանքն է առաջին բանը որով կը վերստանայ որ առ անձն իւր այն յարգանքը զոր կուրուսած էր։ Համարումը զոր ունինք իւր վրայ՝ կը ներշնչէ զնա յուսով և կը ծառայէ իբրեւ տեսլական այն վիճակին և կարելութեանց որոց կրնայ հասնիլ։

«Սէրը անիրաւութեան վրայ չինդար, հապա ճշմարտութեան ինդակից կ'ըլլայ։» Այս է անկեղծութեան բնութիւնը։ Այն որ Սէր ունի՝ կը սիրէ ճշմարտութիւնը ոչ նուազ քան կը սիրէ զմարդիկ։ Կ'ուրախանայ ճշմարտութեան համար։ չուրախանար այն իրաց համար որոց հաւատալ սորված է, չուրախանար այս կամ այն եկեղեցւոյն վարդապետութեան համար, այլ կ'ուրախանայ ճշմարտութեան համար։ Կ'ընդունի միայն ինչ որ իրական է,

կ'որոնէ եղելութիւններ, կը վնասէ ճշմարտութեան խոնարհ և անկողմնակալ մտք։ Այսպիսին դիտէ կառավարել իւր անձը և չփորձեր օգտուիլ ուրիշներուն թերութիւններէն։ մարդասէր է և հերճուիր յերեւան հանելով ուրիշներուն տկարութիւնը, այլ «ամէն յանցանքները կը ծածկէ», անկեղծ նպատակի տէր է և կ'աշխատի տեսնել իրերն ինչպէս են իսկապէս, և կ'ուրախանայ երբ կը գտնէ զայնս լաւագոյն քան զոր այլք կը համարին։

Այսչափ խօսք բաւական է Սիրոյ վրայ։ Արդ մեր կենաց կոչումն է այս առաքինութիւններն ընել մասն մեր նկարագրին։ Այդ է գերագոյն գործը որուն պարտիմք նուիրել մեր ջանքը և ուշադրութիւնն այս աշխարհի մէջ, այսինքն՝ «Ի՛նչ սորվել։ Այս կեանքը լի չէ՞ սիրել սորվելու պատեհութիւններով։ Ամէն այր և կին ամէն օր ունի այդպիսի հազարաւոր պատեհութիւններ։ Աշխարհ զբօսանքն չէ, այլ՝ դպրոց։ Կեանքը զուարճութեան ժամանակ չէ, այլ՝ կրթութեան։ Մեզ ամենուս համար յաւիտենական դասն է սա։ Ի՛նչէ՞նք ի՛նչե՞նք սովորել։ Ի՛նչպէս կ'ըլլայ մարդ ճարտար որ և է խաղի մէջ։ Վարժութեամբ։ Ի՛նչպէս կ'ըլլայ մարդ քաջ արուեստագէտ, քաջ քանդակագործ, քաջ երաժիշտ։ Վարժութեամբ։ Ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ քաջ լեզուագէտ, քաջ սղագիր։ Վարժութեամբ։ Ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ բարի մարդ։ Վարժութեամբ։

և միայն վարժութեամբ : Մարմնոյ և մտաց զարգացման և յառաջդիմութեան ծառայող միջոցները տարբեր չեն այն միջոցներէն որք կը նպաստեն հոգւոյն զարգացման : Եթէ որ չգործածէ իւր բազուկը , չգորացունք իւր բազկի մկանները . եթէ որ չգործածէ իւր հոգեկան կարողութիւնները , չունենար շղուտ հոգի , զօրաւոր նկարագիր , կորովի բարոյական , և գեղեցիկ աճում հոգեւոր : Սէրը չէ վաղանցուկ , խանդավառ յուզում : Սէրն է ճոխ , ուժգին , կորովի արտայայտութիւն ֆրիստոնէավայել բոլոր յատկութեանց , այսինքն՝ ֆրիստոսի յատուկ բնութեան , իւր ամբողջական զարգացման մէջ : Եւ այն յատկութիւնք որք կը կազմեն այսպիսի վաւեր նշանակարգիւր՝ կը ստացուին միայն անդուլ վարժութեամբ :

Ի՞նչ կ'ընէր ֆրիստոս հիւսին խանութին մէջ : Վարժութիւն : Թէպէտ կատարեալ էր նա , կը կարգանք թէ ի՞նչ էր հնազանդութիւն , « ինչպէս որ իմաստութիւնով , և Աստուծոյ ու մարդոցմէ շնորհք գտնելով : » Մի դժուարիք ուրեմն վիճակին համար զոր ունիք այս կենաց մէջ : Մի գանգատիք այս կենաց անվերջանալի հոգեբէն , անձուկ միջավայրէն և նեղացուցիչ բաներէն : Մանաւանդ մի բարկանաք փորձութեան , մի չիփթիք տեսնելով թէ այն կարծես կը սաստկանայ հետզհետէ և չգաղբիւր հակառակ ձեր ջանից , հա-

կառակ ձեր տառապանաց և աղօթից : Այդէ վարժութիւնը զոր Աստուած սահմանած է ձեզ և ահա իւր գործը կը կատարէ համբերող , խոնարհ , առատասիրտ , անշահախնդիր , քաղցրաբարոյ և քաղաքավար բնելով զձեզ : Մի քրթմնջէք այն ձեռքին դէմ որ ահա կը ձեւակերպէ ձեր ներքին , տակաւին անձեւ , պատկերը : Թէպէտ չէք տեսներ դուք , այդ պատկերն հետզհետէ կը գեղեցկանայ , և մէն մի փորձութիւն կը նպաստէ անոր կատարելագործման : Ուստի մի առանձնանաք : Գտնուեցէք մարդոց , իրաց , ներուրթեանց , դժուարութեանց և արգելքներու մէջ : Կը յիշէք թէ Կէօթէ ըսած է , Տաղանդը կը զարգանայ առանձնութեան մէջ , նկարագիրը՝ կենաց պայքարին մէջ : Առանձնութեան մէջ կը զարգանայ տաղանդը — աղօթից , հաւատոյ , խորհրդածութեան և անտեսանելին տեսնելու տաղանդը : Նկարագիրը կը զարգանայ կենաց պայքարին մէջ , մարդիկ գլխաւորապէս հոն պիտի սորվին սիրել :

Ի՞նչպէս պիտի սորվին : Այս է այժմ խնդիրը : Արդէն յիշեցիք սիրոյ տարրերէն զմանս , բայց տարրեր միայն : Բուն Սէրը չկրնար երբեք բացատրուիլ : Լոյսն է աւելի ինչ քան իւր տարբեր գումարը — փայլուն , շողշողուն , թռթռուն եթեր : Նոյնպէս Սէրն է աւելի ինչ քան իւր տարբեր ամբողջութիւնը — բաբախուն , շարժուն , զգայուն ,

կենդանի բան մը : Բոլոր գոյներն ի մի բա՝
 զադրելով մարդիկ կարող են սպիտակութիւն
 յառաջ բերել, բայց չեն կարող լոյս յօրինել :
 Բոլոր առաքինութիւններն ի մի բերելով մար-
 դիկ կարող են յօրինել առաքինութիւն ,
 բայց չեն կարող սէր յօրինել : Ինչպէս ու-
 ղեմն պիտի ընդունինք մեր հոգւոց մէջ այս
 կենդանի սէրը որ ի վեր է քան առաքինու-
 թիւնները : Կը զօրացունենք մեր կամքը որպէս
 զի ձեռք բերենք զայն : Կը ջանանք նմանիլ ա-
 նոնց որ ունին զայն : Կանոններ կը հաստա-
 տենք այդ նպատակաւ : Արթուն կը կենանք
 և կ'աղօթենք : Սակայն այս բաները առան-
 ձինն պիտի չդնեն Սէր մեր բնութեան մէջ :
 Սէրն աւելի է : Ուստի ուղիղ պայմանը կա-
 տարելով միայն կրնանք ստանալ արդիւնքը :
 Արդ ի՞նչ է պայմանը կամ պարտաւորը :

Եթէ բանաք Ա Յովհ. Դ. 19 համարը,
 պիտի կարդաք սա խօսքը . «Մենք զանիկա
 կը սիրենք, ինչու որ առաջ անիկա մեզ սի-
 րեց :» «Ինչու որ» բառին նայեցէք . այդ
 կը ցուցնէ պատճառը զոր կ'ուզենք գտնել :
 «Ինչու» առաջ անիկա մեզ սիրեց :» Հետե-
 ւապէս մենք կը սիրենք, կը սիրենք զնա և
 բոլոր մարդիկ : Անհար է մեզ չսիրել : Կը
 սիրենք, կը սիրենք ամէն մարդ, վասն զի Նա
 սիրեց մեզ : Մեր սիրտը տակաւ առ տակաւ
 կը փոխուի : Մտածեցէք Քրիստոսի սիրոյն
 վրայ, և ահա պիտի սկսիք սիրել : Ձեր վա-

րուց եւ բարուց մէջ ցոլացուցէք Քրիստոսի
 նկարագիրը և ահա նոյն պատկերին պիտի
 փոխուիք տակաւ առ տակաւ : Ուրիշ ճանա-
 պարհ չկայ : Չէք կրնար սիրել ըստ հրամա-
 նի, կամ յանձնարարութեամբ : Կրնաք միայն
 նայիլ սիրուն առարկային, սիրել զայն և տա-
 կաւ նմանիլ այնմ : Նոյնպէս նայեցէք այս կա-
 տարեալ նկարագրին, այս կատարեալ կեան-
 քին : Նայեցէք մեծ Պատարագին զոր մատոյց
 իւր բովանդակ կենաց մէջ և խաչին վրայ ի
 Գողգոթա . և յայնժամ պիտի սիրէք զնա :
 Եւ սիրելով զնա՝ պիտի ըլլաք անոր նման :
 Սէրը սէր կը ծնանի : Դրէք երեկտրականա-
 ցեալ մարմնոյ մը առջեւ կտոր մը երկաթ ,
 և ահա այդ երկաթը կ'երեկտրականանայ բա-
 ւական ժամանակ : Կը փոխուի առ ժամանակ-
 եայ մագնետի մնայուն մագնետի առջեւ գրը-
 ուելով միայն, և ցորչափ ժամանակ իրարու
 քով պահէք զայն՝ երկուքն ալ կ'ըլլան ե-
 ռեկտրականութեան տէր : Մնացէք անոր քով
 որ զմեզ սիրեց և իւր անձը տուաւ մեզ հա-
 մար, յայնժամ պիտի ստանաք մնայուն զօրու-
 թիւն ձգողութեան, և անոր նման առ ձեզ
 պիտի գրաւէք ամէն մարդ, և անոր նման
 պիտի սիրէք ամէն մարդ : Այդ է սիրոյ ան-
 խուսափելի արդիւնքը : Ամէն մարդ որ կը կա-
 տարէ պայմանը կամ ունի այն պատճառը, կը
 ստանայ նաեւ արդիւնքը : Զանացէք թողու-
 սա գաղափարը թէ կրօնասէր կ'ըլլանք դիպ-

ուածաւ, կամ անիմանայի և անակնկալ եղա-
նակաւ: Ոչ. կրօնասէր կ'ըլլանք բնական օրէն-
քով, կամ գերբնական օրէնքով, վասն զի
ամէն օրէնք աստուածային է: Նշանաւոր քա-
րողիչ մը անգամ մը գնաց տեսնել մահամերձ
տղայ մը, և երբ մտաւ սենեակը՝ դրաւ իւր
ձեռքը հիւանդին գլխուն վրայ և ըսաւ միայն,
«Ձաւակս, Աստուած կը սիրէ զքեզ», և մեկ-
նեցաւ: Տղան յայնժամ ցատկեց իւր անկող-
նէն և գոչեց տան մէջ գտնուած անձանց,
«Աստուած կը սիրէ՞ զիս, Աստուած կը սիրէ
զիս»: Փոխուեցաւ տղան: Իւր սա զգացումը
թէ ինք սիրելի է, յաղթահարեց և սիրով
լցուց զնա, և սկսաւ նոր սիրտ ստեղծել ա-
նոր մէջ: Աստուծոյ սէրն այսպէս կը կակղա-
ցունէ մարդուն քար սիրտը և վերստին ծննդ-
եան միջոցաւ կ'ընէ զնա նոր ստեղծուած, —
համբերող, խոնարհ, հեզ, անձնուրաց: Ուրիշ
կերպով կարելի չէ հասնիլ այս վիճակին:
Կը տեսնէք թէ գաղտնիք չկայ բնաւ: Կը սի-
րենք ուրիշները, կը սիրենք ամէն մարդ, կը
սիրենք մեր թշնամիները, վասն զի նախ Նա
սիրեց զմեզ:

ՋԱՏԱԳՈՎՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը խօսքով եւս ցուցնենք թէ ին-
չո՞ւ Պօղոս կ'ըսէ թէ սէր է գերադոյն ստաց-
ուածը: Պատճառն է յոյժ նշանաւոր. միով
բանիւ, սա է թէ սէրը կը «է-է», մնայուն է:

«Սէրը», կ'ըսէ Պօղոս, «բնաւ չիցնար»: Ա-
պա դարձեալ կը սկսի յայնժամու մեծամեծ
իրաց իւր սքանչելի ցուցակներէն մին, և մի
առ մի կը քննէ զանոնք: Կը քննէ այն իրերը
զորս մարդիկ տեւական կը կարծէին, և կը
ցուցնէ թէ ամէնքն անցաւոր, վաղանցուկ,
ժամանակաւոր են:

«Թէ որ մարգարէութիւններ ըլլան՝ պիտի
խափանին», Մայրեր կը փափաքէին յայնժամ
որ իրենց որդիք մարգարէ ըլլային: Դարերէ
հետէ Աստուած երբեք չէր խօսած մարգարէի
բերնով, և այն ժամանակ մարգարէն աւելի
մեծ էր քան թագաւորը: Մարդիկ անձկաւ
կը սպասէին ուրիշ դեսպանի, և, երբ կու
գար, կ'անային անոր ձայնին իրբեւ Աստու-
ծոյ ձայնին: Պօղոս կ'ըսէ, «Թէ որ մարգարէ-
ութիւններ ըլլան՝ պիտի խափանին», Աստ-
ուածաշունչը լի է մարգարէութիւններով: Եւ
այս մարգարէութիւնք մի առ մի խափանեալ
են, այսինքն՝ կատարուած են, ուստի և վեր-
ջացած է անոնց գործը: Աշխարհի մէջ այլ եւս
ուրիշ բանի չեն ծառայեր, բայց միայն անու-
ցանել բարեպաշտ անձանց հաւատքը:

Ապա կը խօսի Պօղոս լեզուներու վրայ:
Լեզուք եւս մեծապէս փափաքելի էին: «Թէ
որ լեզուներ՝ պիտի դադարին»: Ամենուս
յայտնի է թէ դարեր, բազում դարեր, ան-
ցած են յորմէ հետէ տեսնուեցաւ այդ հրա-
շալի պարգեւը: Այժմ դադարած է: Ի՞նչ

խմաստ կ'ուզէ՝ ընծայեցէ՝ այս խօսքին. դա-
դարած է: Եթէ կ'ուզէ՝, հասկեցէ՝, օրինա-
կի ազգաւ, լեզուներն առ հասարակ: Այդ-
չէր անշուշտ Պօղոսի միտքը. սակայն թէպէտ
չպարզեր մեր մասնաւոր դասը, կը ցուցնէ
մեզ ընդհանուր ճշմարտութիւնը: Առէ՛ք հին
ցունարէն լեզուն որով գրուեցան թուղթերն
առ Կորնթացիս. չխօսուիր: Առէ՛ք Լատինե-
րէնը, յայնժամու միւս մեծ լեզուն. դադա-
րած է ի վաղուց հետէ: Նայեցէ՛ք Հնդկի լեզ-
ուն. սկսած է դադարիլ: Կալէսի, իռլան-
տայի, Սկովտիոյ բարձանց լեզուն սկսած է
մեռնիլ մեր իսկ աչաց առջեւ:

Ապա Պօղոս աւելի յառաջ կ'երթայ և կը
յարէ մեծազոյն համարձակութեամբ, «Թէ որ
գիտութիւն՝ պիտի խափանի:», Ո՛ր է նախ-
նեաց իմաստութիւնը: Խափանած է բոլորո-
վին: Այսօր դպրոցական աշակերտն իսկ ա-
ւելի բան գիտէ քան իսահակ Նեւտոն: Խա-
փանած է Անգղիացի այն գիտնականին գի-
տութիւնը: Երեկի լրագիրը կ'այրէք դուք,
վասն զի խափանած է իւր գիտութիւնը: Մեծ
համայնագիտակներու հին հրատարակութիւն-
ները կը գնէք քանի մը դահեկանի, վասն զի
խափանած է անոնց գիտութիւնը: Տեսէ՛ք
ինչպէս շողոյ կիրառութիւնն յաջորդեց սուր-
հանդակի կառաց, ինչպէս ելեքտրականու-
թիւնն յաջորդեց շողոյ կիրառութեան և մո-
ռացութեան մասնեց հարկւրաւոր գրեթէ նոր

գիւտեր: Այժմու գիտնոց մին, Սըր Ուիլեմ
Թոմսըն, ըսաւ ոչ շատ կանուխ թէ «Յետ
սակաւուց պիտի չգործածուի շողեշարժ մե-
քենայ:», «Թէ որ գիտութիւն՝ պիտի խափա-
նի:», Ամէն գործարանի ետեւի կողմը կը դրա-
նէք հին երկաթի կոյտ մը, քանի մը անիւ,
լծակ եւ այլն, կոտրտած և ժանգոտած: Քսան
տարի առաջ այդ բաները քաղաքին պար-
ծանքն էին: Մարդիկ խումբ առ խումբ կու
դային գիւղերէն տեսնել մեծ գիւտը քաղա-
քին մէջ. հիմա անցած է անոր ժամանակը:
Նոյնպէս պիտի հիննան, յետ սակաւուց, այժ-
մու բոլոր պանծալի գիտութիւնը և փիլիսո-
փայութիւնը: Տակաւին երէկ, Էտինպուրկի
համալսարանին ուսուցչական ժողովին մէջ, մե-
ծագոյն տեղը կը գրաւէր Սըր Ճէյմս Սիմփսըն,
+ԼԵՐՖԻԳԻ գտիչը: Վերջերս նոյն համալսարանի
դրատան պետը խնդրեց փրոֆ. Սիմփսընէ,
որ է յիշեալ Ճէյմս Սիմփսընի յաջորդը և եղ-
բօրորդին, երթալ դրատուն և զատել իւր
մասնագիտութեան վրայ ճառող հին և անպէտ
գիրքերը: Գրատան պետն յայնժամ ընդու-
նեց սա պատասխանը. «Ժողովէ ամէն դա-
սագիրք որ տպուած է աւելի քան տասը տա-
րի առաջ և գիր մառանք:», Սըր Ճէյմս Սիմփ-
սըն մեծ հեղինակութիւն էր քանի մը տարի
առաջ: Մարդիկ երկրի ամէն կողմէն կու գա-
յին խորհրդակցիլ անոր հետ, և յայնժամու
գրեթէ բոլոր գիտութիւնը մոռացութեան

մասնուած է այժմու գիտութեամբ: Նոյնը ճշմարիտ է գիտութեան ամէն ճիւղի մասին: Հիմա «չատէն քիչը գիտենք», «որպէս թէ հայելիի մէջ կը տեսնենք անյայտ կերպով»:

Կրնա՞ք յիշել ինձ բան մը որ պիտի տուէ: Շատ բաներ Պօղոս չղիջաւ յիշել: Չյիշեց դրամ, բաղդ, համբաւ. այլ դատեց իւր ժամանակի մեծ բաները, այն բաները՝ զորս մարդիկ կարեւոր կը համարէին, և փութանակի մերժեց զայնս իբրեւ անկարեւոր իրեր: Պօղոս հակառակ չէր այդ բաներուն ի մասնաւորի: Ինչ որ ըսաւ անոնց համար՝ սա էր թէ տեւական չեն: Մեծ բաներ են, բայց ոչ գերագոյն բաներ. կան աւելի մեծ բաներ: Մեր իսկական նկարագիրը շատ աւելի կարեւոր է քան մեր դործը, քան մեր ինչքը: Շատ բաներ զորս մարդիկ կը դատապարտեն իբրեւ մեղք՝ չեն մեղք, բայց անցաւոր են: Եւ այս է Նոր Կտակարանի սիրական մէկ ձեռնարկութիւնը: Յովհաննէս աշխարհի վրայ խօսելով չըսեր թէ անիրաւ է այն, այլ կ'ըսէ թէ «կ'անցնի»: Աշխարհի մէջ շատ բան կայ որ հաճոյական և գեղեցիկ է, շատ բան կայ որ մեծ և գրաւիչ է, բայց պիտի չմնայ: «Ամէն բան որ աշխարհի մէջ է, մարմնոյ ցանկութիւնը ու աչաց ցանկութիւնը, և սա կեանքիս ամբարտաւանութիւնը», կարճ ժամանակի համար են: Ուստի մի սիրէ՛ք աշխարհը: Չունի բան մը որուն նուիրէ անմահ հոգին իւր

կեանքը և զօրութիւնը: Մնմահ հոգին պարտի նուիրել զինքն անմահ բանի: Եւ անմահ բաներն են «հաւատք, յոյս, սէր՝ սա երեքը», միայն, «ու ասոնց մեծագոյնը սէրն է»:

Ըստ ոմանց, պիտի դայ ժամանակ յորում պիտի անցնին նաեւ այս երեք բաներէն երկուքը — հաւատքը՝ փոխուելով տեսութեան, յոյսը՝ լրման: Այդպէս չըսեր Պօղոս: Շատ քիչ բան գիտենք հիմա հանդերձեալ կենաց վիճակներուն վրայ: Բայց ինչ որ ստոյգ է՝ սա է թէ Մէրը պիտի չանցնի: Աստուած, Յաւիտենականն Աստուած, Մէր է: Յանկացէ՛ք ուրեմն այդ յաւիտենական պարգեւին, այդ միակ պարգեւին որ ստոյգ է թէ պիտի մնայ, այդ միակ դրամին որ ի շրջաբերութեան պիտի մնայ տիեզերաց մէջ, երբ աշխարհի բոլոր ազգաց բոլոր ուրիշ դրամը անօգուտ և անպատիւ ըլլան: Չեր անձերը շատ բաներու պիտի տաք դուք, տուէ՛ք նախ Սիրոյ: Ճանչցէ՛ք իրաց համեմատական յարգը և ըստ այնմ շարժեցէ՛ք: Թող մեր կենաց առաջին մեծ նպատակն ըլլայ գէթ ձեռք բերել սոյն տեսարակին մէջ պաշտպանուած նկարագիրը, նկարագիրը՝ որ ֆրիստոսինն է, և որ շինուած է Սիրոյ վրայ:

Իսինք թէ Մէրը յաւիտենական է: Դիտած էք երբեք թէ Յովհաննէս ո՛րչափ ստեպ կը կցորդէ սէրը և հաւատքը յաւիտենական կենաց հետ: Իբր երեսուն տարի առաջ չէր

քարոզուեր մարդոց թէ «Աստուած՝ անանկ սիրեց աշխարհը, մինչեւ որ իր միածին Որդին տուաւ, որ ամէն ով որ անոր հաւատայ՝ չկորսուի, հապա յաւիտենական կեանք ունենայ»։ Ինչ որ կը քարոզուէր՝ սա էր թէ Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը որ եթէ հաւատան Մնոր, պիտի ունենան բան մը որ կը կոչուի խաղաղութիւն, պիտի ունենան հանգիստ, ուրախութիւն, կամ ապահովութիւն։ Բայց անձամբ պիտի գտնէին թէ ով որ կը հաւատայ — այսինքն՝ ով որ կը սիրէ զնա, վասն զի հաւատքն է Սիրոյ առաջնորդը — ունի յաւիտենական կեանք։ Աւետարանը կու տայ կեանք։ Երբեք մի տաք մարդոց բաժակ մը Աւետարան։ Մի տաք լոկ ուրախութիւն, լոկ խաղաղութիւն, լոկ հանգիստ, կամ լոկ ապահովութիւն։ Ըսէք թէ ինչպէս եկաւ Քրիստոս տալ մարդոց բեղմնաւոր կեանք մը, կեանք մը որ լի է սիրով, ուստի և փրկութեամբ՝ իրենց համար, կեանք մը որ լի է գործունէութեամբ՝ այլոց փրկութեան համար։ Յայնժամ միայն կրնայ Աւետարանն իշխել մարդուն բովանդակ էութեան, մարմնոյն, մտաց և հոգւոյն, և մարդել եւ վարձատրել անոր բնութեան խրաքանչիւր մասը։ Այժմու աւետարանական քարոզութեանց մեծ մասը ուղղեալ է մարդուն բնութեան մէկ մասին միայն։ Խաղաղութիւն կը քարոզուի և ոչ կեանք, հաւատք և ոչ Սէր, արդարութիւն և ոչ վերստին ծնունդ։ Եւ

մարդիկ դարձեալ կը պաղին այսպիսի կրօնքէ, վասն զի երբեք իրապէս գրաւեալ չէին անկէ, յարած չէին անոր իրենց բովանդակ բնութեամբ։ Ընդունած չէին անկէ գաղափարներ աւելի խորին և աւելի երանելի կենաց քան զայն զոր կը վարէին յառաջագոյն։ Արդարեւ ակնյայտնի է թէ միայն ճոխագոյն սէրը կարող է մրցիլ աշխարհի սիրոյն հետ։

Ճոխապէս սիրել՝ ճոխապէս ապրիլ է, և յաւիտեան սիրել՝ յաւիտեան ապրիլ է։ Ուստի յաւիտենական կեանքն անոյժ կապով կապուած է սիրոյ հետ։ Կ'ուզենք ապրիլ յաւիտեան նոյն պատճառաւ որով կ'ուզենք ապրիլ վաղը։ Ինչո՞ւ կ'ուզէք ապրիլ վաղը։ Պատճառն այն է զի կայ մէկը որ կը սիրէ զձեզ և դուք կ'ուզէք տեսնել զնա վաղը, վայելել իւր ընկերակցութիւնը և սիրել ի փոխարէն։ Չկայ ապրելու ուրիշ պատճառ բաց ի սիրելէ և սիրուելէ։ Մարդ յայնժամ կը գործէ անձնասպանութիւն երբ չունի զոք որ սիրէ զինք։ Յորչափ ժամանակ ունի բարեկամ, այնպիսիներ՝ որ կը սիրեն զինք և զորս կը սիրէ ինք, կ'ուզէ ապրիլ։ Վասն զի ապրիլ՝ սիրել է։ Շան սէրն իսկ կու տայ մարդուս փափաք՝ կենդանի մնալու։ Բայց եթէ այդ ալ անցնի, յայնժամ կ'անցնի կենաց ամէն հրապոյր և նա իւր ձեռամբ վերջ կու տայ իւր կենաց։ Յաւիտենական կեանքն եւս է ճանչնալ զԱստուած, և Աստուած սէր է։ «Աս է յաւիտենական

կեանքը,» կ'ըսէ Քրիստոս, «որ ճանչնան քեզ մի միայն ճշմարիտ Աստուածդ, ու Յիսուս Քրիստոսը՝ որն որ դուն խրկեցիր:» Խորհեցէք այս խօսքին վրայ: Սէրն յաւիտենական պարտի ըլլալ: Այն է ինչ որ Աստուած է: Ուրեմն, վերջին վերլուծմամբ, սէրն է կեանք: Սէրը բնաւ չիյնար. կեանքն եւս, ցորչափ սէր կայ, բնաւ չիյնար: Այս է իմաստասիրութիւնն այն ճշմարտութեան զոր Պօղոս կ'ուզէ ցոյցնել մեզ: Սէրն իրաց բնութենէն պարտի նկատուիլ իբրեւ գերագոյն բան, վասն զի պիտի մնայ, վասն զի իրաց բնութենէն է Յաւիտենական կեանք: Այս չէ բան մը զոր պիտի ունենանք դեռ, կամ զոր պիտի ստանանք երբ մեռնինք, այլ՝ բան մը որոյ մէջ կը գտնուինք այժմէն: Եթէ արդէն չունինք կամ ստացած չենք հոս այդ կեանքը, յետ մահուան հաւանական չէ որ ստանանք: Այս աշխարհին մէջ ոչ մի յոռեգոյն բան կրնայ պատահիլ մարդու քան ապրիլ և մեծնալ միայնակ, առանց սիրելու և սիրուելու: Կորսուին է ապրիլ չորոգուած վիճակի մէջ, առանց սիրելու և սիրուելու. և փրկուին է սիրել: Եւ այն որ սիրոյ մէջ կը բնակի՝ արդէն Աստուծոյ մէջ կը բնակի, վասն զի Աստուած սէր է:

Արդ պիտի վերջացունենք մեր խօսքը: Ընթերցողներէս քանի՞ հոգիներ արդեօք կը խոստանան կարգալ տեսարակիս սկիզբը դրուած դուխը շաբաթը մի անգամ յառաջիկայ երեք

ամսոց մէջ: Անձ մը այդպէս բրաւ անդամ մը և անոր բոլոր կեանքը փոխուեցաւ: Դուք եւս պիտի ընէք: Մեծագոյն բարւոյն համար է: Կրնաք նախ ամէն օր կարգալ զայն, մանաւանդ այն համարները որ կը բացատրեն թէ ինչ է կատարեալ նկարագիրը: «Սէրը երկայնամիտ է, քաղցր է, սէրը չնախանձիր, սէրը չգողողանար, չհպարտանար:» Ձեր կենաց մէջ փայլեցուցէք այս առաքինութիւնները: Յայնժամ ամէն ինչ որ ընէք՝ յաւիտենական պիտի ըլլայ: Կ'արժէ որ ընէք զայս, կ'արժէ որ ժամանակ վատնէք այս գործին համար: Ոչ ոք կրնայ դարձի գալ իւր քունին մէջ: Հարկաւոր պայմանները կատարելու համար պէտք է բաւական աղօթք, խորհրդածութիւն և ժամանակ, ինչպէս մարմնաւոր և մտաւոր ամէն գործի մէջ զարգանալու համար անհրաժեշտ է նախապատրաստութիւն և հոգ: Առ այս դարձուցէք ձեր ուշադրութիւնը և ամէն ջան ի գործ դրէք որ ձեր նկարագիրը փոխարկուի այս գերազնիւ և կատարեալ նկարագրին: Եթէ ակնարկ մը նետէք ձեր անցեալ կենաց վրայ, պիտի տեսնէք թէ նշանաւոր վայրկեանները, այսինքն՝ այն վայրկեանները յորս իրապէս ապրած էք դուք, են այն վայրկեանները երբ գործած էք սիրոյ հոգւով: Մինչ ձեր յիշողութեան օգնութեամբ կը պրպրտէք անցեալը, կենաց բոլոր վաղանցուկ հաճոյքներէն գեր ի վերոյ կը բարձրանան ձեր

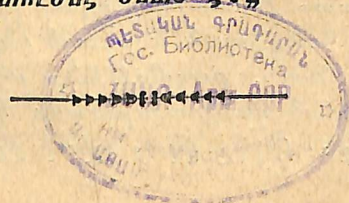
առջեւ այն գերագոյն ժամը յորս կարող եղած էք լռիկ և անշուկ բարիք գործել այնպիսեաց որ ձեր շուրջ կ'ապրէին, բարիք՝ որ թերեւս այնչափ փոքր էին որ չէին արժանի յիշատակութեան, և սակայն կը զգաք թէ ազգած են ձեր յաւիտենական կենաց: Թերեւս տեսած ենք դրեթէ բոլոր գեղեցիկ բաները զորս ստեղծած է Աստուած, թերեւս վայելած ենք դրեթէ ամէն հաճոյք զոր պատրաստած է մարդուն համար, և սակայն մինչ կը նայինք անցելոյն վրայ, ոչ ինչ կը տեսնենք ուշադրաւ բաց ի չորս հինգ կարճ վայրկեաններէ յորս Աստուծոյ սէրն ընդ ազօտ իմն ցուցաւ մեր շարժմանց և սիրոյ փոքրիկ գործերուն մէջ, և կը թուի թէ ամէն մարդու կենաց մէջ եւս միայն այսպիսի գործերը և իրերը մնայուն են: Ուրիշ ամէն բան վաղանցուկ է մեր կենաց մէջ: Ուրիշ ամէն բարիք երեւակայական են: Սակայն սիրոյ գործերը, զորս ոչ ոք լսած է կամ կրնայ երբեք ըսել, մնայուն են, չեն անցնիր:

Մատթէոսի Աւետարանէն, ուր կը նկարագրուի մեզ Դատաստանին օրը սա այլաբանութեամբ թէ Տէրն մեր պիտի նստի յաթու և բաժնէ ոչխարները այծերէն, կը տեսնենք թէ յայնժամ պիտի չհարցուի մարդոց, «Ի՞նչ բանի հաւատացիք», այլ՝ «Ո՞րչափ սիրեցիք», Բարեպաշտութեան փորձը, բարեպաշտութեան վերջնական փորձը, չէ կրօնասիրու-

թիւն, այլ՝ Սէր: Այո, այն մեծ օրուան մէջ բարեպաշտութեան փորձը չէ կրօնասիրութիւն, այլ՝ Սէր: Բարեպաշտութեան փորձը չէ այն զոր ըրած ենք, այն որուն հաւատացած ենք, այն զոր շահած ենք, այլ՝ սիրոյ այն հասարակ գործերը զորս կատարած ենք այս կենաց մէջ: Այն ահաւոր օրուան մէջ մինչեւ իսկ պիտի չյիշուին այն մեղքերը զորս արդեամբք գործած ենք հոս: Պիտի դատուինք այն բաներուն համար զորս զանց եւս կատարել: Ուրիշ դատաստան կարելի չէ: Վասն զի սէր չցուցներով կը հաստատուի թէ իմեզ չկայ Քրիստոսի Հոգին, կ'ապացուցուի թէ երբեք չճանչցանք զնա, թէ մեզ համար ի զուր ապրած է նա: Կը հասկցուի թէ Քրիստոս ոչինչ ազդեցութիւն գործած է բոլոր մեր խորհրդոց, բոլոր մեր կենաց վրայ, թէ ոչ իսկ մի անգամ մօտեցած ենք անոր այնպէս որ յաւիտեան տակուէինք այն մեծ գթութենէն զոր ցուցած է աշխարհի:

Որքո՞նք մարդո՞ք առջեւ պիտի ժողովին աշխարհի բոլոր ազգերը: Բարեպաշտութեան մէջ պիտի դատուինք: Եւ նոյն իսկ այս տեսարանն անձայն կերպով պիտի դատէ զմեզ անհատ առ անհատ: Հոն ներկայ պիտի ըլլան այնպիսիք որոց հանդիպած և օգնած ենք. հոն պիտի ըլլան նաեւ բազմութիւնք անձանց որոց չենք ողորմած զանցառութեամբ կամ արհաւիրահանօք: Ուրիշ վկայ պիտի չկուի: Մի՛

խաբուիք: Ի մէջ պիտի չբերուի ձեզ դէմ ուրիշ ամբաստանութիւն, բայց միայն սիրոյ պահաս: Ինչ որ ամէնքս պիտի լսենք Մեծ օրուան մէջ՝ պիտի չունենայ վերաբերութիւն աստուածաբանութեան, այլ՝ կենաց, պիտի չունենայ վերաբերութիւն եկեղեցեաց և սրբոց, այլ՝ անօթիներու և աղքատներու, պիտի չունենայ վերաբերութիւն հաւատոյ դաւանութեանց և վարդապետութեանց, այլ՝ ապաստանի և հանդերձի, պիտի չունենայ վերաբերութիւն Աստուածաշունչներու և աղօթագրոց, այլ՝ յանուն Քրիստոսի տրուած պալ ջրոյ գաւաթներու: Գոհութիւն Աստուծոյ, Քրիստոնէութիւնն ըստ ամենայնի կը ջանայ լնուլ աշխարհի պէտքը: Այնպէս վարուեցէք որ օգնէք այս շարժման: Գոհութիւն Աստուծոյ, մարդիկ փոքր ինչ աւելի տեղեակ են այժմ թէ ինչ է կրօնքը, ինչ է Աստուած, ո՞վ է Քրիստոս և ո՞ւր է: Ո՞վ է Քրիստոս: Նա որ կերակրեց անօթիները, հագուեցուց մերկները, այցելեց հիւանդները: Եւ ո՞ւր է Քրիստոս: Ո՞ւր է — «Ո՞վ որ ասանկ տղայ մը բնդունի և անունովս, յի՛շ կ'ընդունի»:» Եւ Ո՞վ են անոնք որ Քրիստոսին են: «Ամէն ով որ կը սիրէ Աստուծամէ ծնած է:»

1983